

ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ ДЛЯ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ ОЧЕС

Бабець І. Г.

к.е.н., науковий співробітник
Регіонального філіалу НІСД у м.
Львові

Запровадження інноваційної моделі розвитку на основі високотехнологічних виробництв і використання науково-технічних досягнень є важливим напрямом забезпечення конкурентоспроможності економіки України на світовому ринку. Провідна роль у реалізації інноваційної моделі належить промисловим підприємствам, що розробляють і впроваджують новітні технології, налагоджують виробництво нових видів продукції, створюють передумови для інноваційного розвитку суб'єктів господарювання інших секторів економіки. Незважаючи на декларування інноваційної стратегії економічного розвитку України [1], інновації ще не стали визначальним чинником зростання вітчизняної економіки. Інноваційна діяльність в Україні характеризується зменшенням в два рази кількості інноваційно активних промислових підприємств (з 1491 у 2000 р. до 739 на початку 2007 р.), скороченням частки коштів державного бюджету у загальних обсягах фінансування інноваційної діяльності у промисловості (з 3% у 2003 р. до 0,5% у 2005 р.), зменшенням частки витрат на дослідження і розробки у загальному обсязі інноваційних витрат у промисловості (з 15,1% у 2000 р. до 10,6% у 2005 р.) [2; 3]. Основними причинами такого стану інноваційної сфери вважаємо недосконалість механізмів реалізації інноваційної моделі розвитку економіки, несформованість інфраструктури ринку інновацій, відсутність у підприємств попиту на інновації внаслідок низького рівня конкуренції на вітчизняному ринку.

У працях вітчизняних економістів розглядаються теоретичні засади та практичні аспекти управління інноваційними процесами господарюючих суб'єктів у нестабільному ринковому середовищі [4], досліджуються причини низької інноваційної активності промислових підприємств на регіональному рівні, механізми державної підтримки науково-технічної діяльності та визначаються напрями вдосконалення інституційного забезпечення процесу комерціалізації інновацій [5; 6]. На нашу думку, у науковій літературі недостатньо уваги приділяється проблемам формування інноваційної інфраструктури, розробці дієвих інструментів підтримки інноваційних підприємств з врахуванням досвіду інших країн. З огляду на розширення кордонів Європейського Союзу та перспективи участі України у процесі євроінтеграції актуальним є вивчення особливостей розбудови інноваційної інфраструктури європейських країн.

Метою статті визначимо дослідження інфраструктури ринку інновацій, інструментів підтримки інноваційних підприємств у Польщі обґрунтування напрямів адаптації польського досвіду для формування вітчизняної інноваційної інфраструктури та розробки дієвих інструментів сприяння інноваційному підприємництву.

Вагомими перевагами інноваційного сектора в Польщі є: велика кількість посередницьких організацій (понад 300), що підтримують інноваційну діяльність і надають послуги у сфері освіти, консультування, передачі технологій; розміщення посередницьких структур з врахуванням концентрації науково-дослідницького потенціалу; наявність у більшості інноваційних фірм науково-дослідних відділів; делегування відповідальності за реалізацію регіональних інноваційних програм місцевим органам самоврядування [7]. Разом з тим інноваційний сектор в Польщі характеризується нерозвиненістю мережі інституцій, які фінансують інноваційну

діяльність; пасивною участю науково-дослідних установ у процесі комерціалізації технологій; низькою часткою фінансування підприємствами науково-дослідних робіт. Тому урядовою програмою „Посилення інноваційності економіки Польщі до 2006 року” передбачено застосування конкретних інструментів впливу на науково-дослідну сферу, а способи їх реалізації в Операційних секторних програмах „Зростання конкурентоспроможності економіки” та „Розвиток людського потенціалу”. З 2007 р. підтримка інноваційної діяльності в Польщі відбувається відповідно до Регіональних операційних програм, що передбачають розподіл коштів з фондів ЄС між воєводствами, а також операційних програм „Інноваційна економіка”, „Людський капітал”, „Інфраструктура і середовище”, „Розвиток східної Польщі”, „Технічна допомога” [8]. З квітня 2007 р. реалізуються програми „Патент плюс” та „Розробник інновацій”, метою яких є підтримка патентування винаходів науковими установами і сприяння інноваційному підприємництву в академічному секторі.

Відповідно до змісту вказаних документів важливою метою інноваційної політики в Польщі є розвиток національної та регіональних інноваційних систем, які сприяють: (1) впровадженню інновацій; (2) переорієнтації науково-дослідного сектору на задоволення потреб національних виробників та переходу від економіки, основаної на трудових ресурсах і капіталі, до економіки знань; (3) посиленню взаємозв’язків між науково-технічним сектором, органами державної влади, громадськими організаціями, навчальними закладами. Зазначена ціль реалізується із застосуванням таких засобів та інструментів: навчання працівників на різних рівнях; розвиток науки на основі залучення грантових коштів, національних дослідницьких програм; розбудова інфраструктури для підтримки інноваційної діяльності (технологічні парки, мережа технічної і технологічної допомоги для малих і середніх підприємств (МСП), інноваційні центри та центри трансферу технологій); інформаційні осередки і мережі, бібліотеки; спеціалізовані консультаційні послуги для МСП; позики, податкові пільги, гарантії по кредитах; правове регулювання і контроль монополії, охорона інтелектуальної власності [9].

Підтримка інноваційного розвитку у регіонах відбувається через впровадження регіональних інноваційних стратегій, які розроблялися у кожному воєводстві місцевими органами влади за участю вищих навчальних закладів, агенцій регіонального розвитку, консультаційних установ. Наприклад, Регіональною інноваційною стратегією Подкарпатського воєводства на 2005-2013 роки передбачено створення подкарпатської системи інновацій (рис.1), у формуванні якої вагома роль належить інституціям Європейського Союзу. Польські підприємства одержали можливість упродовж 2007 – 2013 рр. користуватися підтримкою фондів ЄС в межах нових операційних програм, що передбачають істотне збільшення фінансування в регіонах. Якщо у 2004 – 2006 рр. для Подкарпатського воєводства було надано допомогу у розмірі 192 млн євро, то на 2007-2013 роки передбачено виділити 1175,5 млн євро для інвестиційної допомоги МСП, надання дотацій новоствореним підприємствам, розвитку консалтингової та інформаційної системи, фінансування через фонди кредитних гарантій та фонди мікрокредитування [8]. Оскільки реалізація регіональних інноваційних стратегій у Польщі залежить від фінансової підтримки ЄС, урядом приділяється істотна увага розвитку інституцій, які надають допомогу інноваційним підприємствам в отриманні та ефективному використанні таких коштів (агенції та фонди регіонального розвитку, бізнес-центри, інкубатори інноваційного підприємництва, технопарки, центри трансферу технологій). В Україні підприємства не використовують повною мірою можливості залучення коштів програм технічної допомоги, зокрема тих, що спрямовані на реалізацію спільних проектів суб’єктами прикордонних територій України та країн-членів ЄС (INTERREG, Програми сусідства). Основними причинами цього вважаємо відсутність коштів на дофінансування таких

проектів, недостатню поінформованість вітчизняних підприємців про механізми фінансування з програм ЄС та незначну кількість установ, що надають кваліфіковану допомогу при оформленні заявки на одержання грантів.

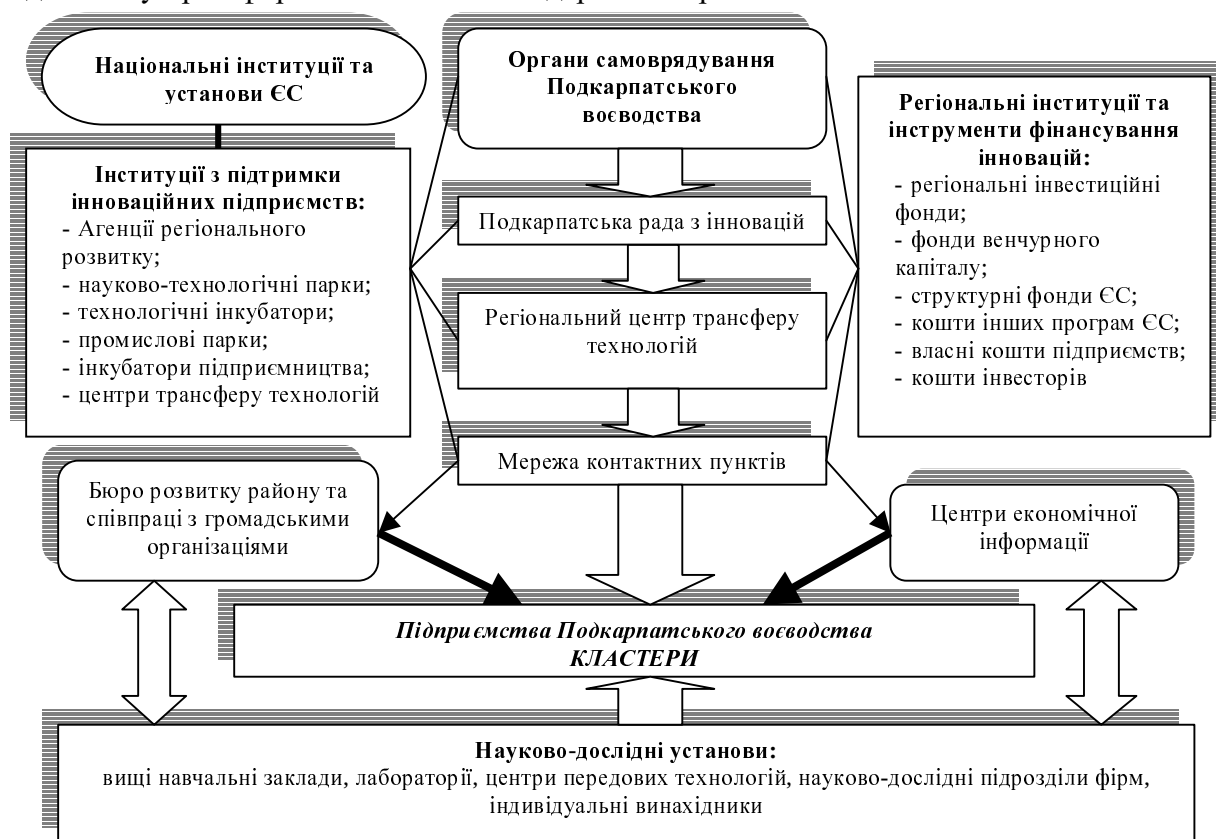


Рис.1. Структура Регіональної інноваційної системи Подкарпатського воєводства [10]

З огляду на недостатнє державне фінансування інноваційної діяльності в Україні, низьку активність вітчизняних підприємців у залученні коштів програм технічної допомоги ЄС корисним є досвід Польщі у розв'язанні фінансових проблем інноваційних підприємств. Наприклад, Любельський фонд регіонального розвитку створено за ініціативи інституцій, що зацікавлені у економічному зростанні регіону, серед яких варто виділити таких співзасновників: органи місцевого самоврядування, банки, торгово-промислова палата. Така організаційна форма Агенції регіонального розвитку дала можливість об'єднати зусилля місцевої влади, фінансового сектора та підприємців у активізації інноваційної діяльності воєводства.

Місія Фонду полягає у підтримці сектора МСП через фінансування інвестиційних та інноваційних проектів цих підприємств. Фонд регіонального розвитку надає фінансові, інформаційні, консультаційні, навчальні послуги, здійснює посередництво у працевлаштуванні, сприяє залученню коштів з фондів ЄС. Програми венчурного фінансування, що здійснюються кредитним відділом Фонду, підтримують реалізацію інвестиційно-інноваційних проектів, впровадження на ринок нових продуктів, розвиток збутової мережі і передбачають надання середньо- чи довгострокових кредитів в межах визначеної квоти (не більше 100 тис. дол. США), лізинг високотехнологічного обладнання, допомогу в управлінні фінансами.

Для забезпечення ефективної діяльності Фонду в регіоні сформована мережа інституцій, яка включає Агентства локального розвитку, центри підтримки бізнесу, консультаційні установи, локальні кредитні фонди, бізнес-інкубатор. Основними цілями агентств локального розвитку є підтримка суб'єктів господарювання, що

розпочинають підприємницьку діяльність на інноваційній основі, створення сприятливого середовища для розвитку інноваційного підприємництва в районних центрах та селищах. Зазначені цілі реалізуються через надання консультаційних і навчальних послуг, правове консультування, посередництво у працевлаштуванні і діяльність Клубів інноваційних підприємців, співпрацю з органами місцевого самоврядування.

В межах Фонду регіонального розвитку працює Центр підприємництва та інновацій, метою якого є підтримка новостворених інноваційних підприємств, допомога в процесі модернізації, підвищенні інноваційної активності і диверсифікації діяльності існуючих суб'єктів господарювання. Актуальність створення Центру зумовлена зростанням попиту на інформаційні, консультаційні, фінансові послуги в процесі впровадження науково-технічних розробок, а також потребою інтеграції сектора малого і середнього підприємництва з науково-дослідними підрозділами та академічним середовищем. Центр підприємництва та інновацій на безоплатній основі надає консультації стосовно джерел фінансування інноваційних проєктів (дотації ЄС, інвестиційні фонди); здійснює пошук партнерів для виконання науково-дослідних проєктів; встановлює зв'язки з науково-дослідними інститутами та університетами.

Враховуючи позитивний досвід польських регіонів щодо розбудови інституцій з підтримки інноваційних підприємств пропонуємо в областях України, де найнижчий рівень фінансування інноваційної діяльності, поряд з такими установами, як технопарки, бізнес-інкубатори, бізнес-центри, інноваційні центри, створювати Фонди регіонального розвитку. Фонд регіонального розвитку може виконувати роль фінансової інституції та здійснювати управління регіональними та національними програмами підтримки інноваційного підприємництва, для реалізації яких надаються дотації з фондів ЄС та державного бюджету. Важливу роль Фонд регіонального розвитку відіграватиме у реалізації стратегії розвитку відповідного регіону. Функціонування такої інституції, наприклад у Львівській області, забезпечить виконання таких операційних цілей „Стратегії розвитку Львівської області”: створення сприятливих умов для розвитку вільної конкуренції та модернізації сучасних економічних структур в регіоні, підтримка новостворених фірм і залучення зовнішнього капіталу та інвестицій, формування сучасної інфраструктури, розвиток людського та соціального потенціалу шляхом впровадження сучасних програм перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, а також розвиток громадянського суспільства.

Література:

1. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) „Шляхом Європейської інтеграції” / Авт. кол.: А.С.Гальчинський, В.М.Гесць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
2. Статистичний щорічник України за 2005 р. / За ред. О.Г.Осауленка. К.: Консультант, 2006. – 654 с.
3. Інноваційна активність промислових підприємств України у I кварталі 2007 року // www.ukrstat.gov.ua.
4. Управління нововведеннями на підприємствах: Навчальний посібник // Гохберг Ю.О. – Донецьк: 2004. – 231 с.
5. Макогон Ю.В. Инновационно-инвестиционная сфера Украины: состояние и перспективы развития // Вісник ЛКА. – Серія економічна. – Випуск 18. Ч. 1 – Львів: Видавництво ЛКА, 2005. – С.19-27.

6. Малицький Б.А. Перепони інноваційного розвитку економіки та шляхи їх подолання // Утвердження інноваційної моделі розвитку економіки України. Матеріали науково-практичної конференції. – К.: НТУУ"КПІ", 2003. – С.160-165.

7. Wolman E. Rola ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w perspektywie innowacyjnej polityce gospodarczej państwa // www.gazetainnowacje.pl/innowacje9/strona1.htm.

8. Skrocki A. Eurochance // www.vidart.com.pl/07_02/190_12.htm.

9. Polityka innowacyjna w Polsce do 2006 roku, jako jeden z czynników poprawy konkurencyjności gospodarki // www.mgip.gov.pl/GOSPODARKA/innowacyjnosc.htm.

10. Regionalna strategia innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2005-2013.– Rzeszów: Zarząd Województwa Podkarpackiego, 2004. – 95s.

РЕЗЮМЕ

Досліджено інструменти реалізації інноваційної політики, формування сприятливого інноваційного клімату та особливості розбудови інфраструктури підтримки інноваційних підприємств у Польщі. Визначено можливі напрями адаптації польського досвіду в Україні щодо фінансової підтримки інноваційного підприємництва Фондами регіонального розвитку.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена исследованию инструментов реализации инновационной политики, формирования благоприятного инновационного климата и особенностей развития инфраструктуры поддержки инновационных предприятий в Польше. Определены возможные направления адаптации в Украине польского опыта финансирования инновационных предприятий Фондами регионального развития.

SUMMARY